

Μελέτη για την Εφαρμογή των Κατάλληλων Πολιτικών Τιμολόγησης Νερού, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οδηγία-Πλαίσιο περί Υδάτων

Αγάθη Χατζηπαντελή, Εκτελεστικός Μηχανικός
Υπηρεσία Λειτουργίας και Συντήρησης Αρδευτικών Έργων,
Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων

Η αξία του νερού

Η αξία του νερού για τη ζωή στον πλανήτη μας είναι ανυπολόγιστη. Η ύπαρξη αρκετού και καλής ποιότητας νερού είναι προϋπόθεση για την επιβίωση του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης ζωής. Επιπρόσθετα, το νερό είναι κοινωνικό και οικονομικό αγαθό, απαραίτητο για την υγεία, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ευημερία, την πολιτιστική και θρησκευτική ζωή και όλα όσα σημαίνουν ευημερία.

Δυστυχώς υπήρχε πάντοτε η τάση να αντιμετωπίζουμε το νερό ως δεδομένο αγαθό, που παρέχεται και αντικαθίσταται από τη φύση δωρεάν. Σήμερα, μετά από αλόγιστη χρήση δεκάδων χρόνων, η οποία έχει φέρει τραγικά αποτελέσματα τόσο στην ποιότητα όσο και στην ποσότητα των νερών παγκόσμια, έχουμε επιτέλους υιοθετήσει μια νέα προσέγγιση. Έχουμε αποδεχθεί την ανάγκη για προστασία των υδατικών μας πόρων και είμαστε στη φάση εφαρμογής των αναγκαίων μέτρων για προστασία τους, ώστε να παραδώσουμε την ανεκτίμητη αυτή κληρονομιά στις επόμενες γενιές.

Η Οδηγία-Πλαίσιο περί Υδάτων

Αποτέλεσμα των πιο πάνω ανησυχιών των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν η ψήφιση της Οδηγίας-Πλαίσιο περί Υδάτων (2000/60/ΕΚ), η οποία έχει στόχο την προστασία των υδατικών πόρων σε όλη την έκταση της. Πρόκειται για την νομοθετική ρύθμιση των αναγκαίων ενεργειών που έχουν στόχο να διασφαλίσουν την ορθολογική διαχείριση και την βιώσιμη χρήση του νερού και που τα Κράτη Μέλη δεσμεύονται να υλοποιήσουν μέσα σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Της ρύθμισης αυτής έχουν προηγηθεί πολύωρες συζητήσεις μεταξύ τεχνοκρατών, καταναλωτών, πολιτικών και περιβαλλοντιστών, με σκοπό τη εξεύρεση τρόπων για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα προβλήματα και να τροχοδρομηθεί η εξασφάλιση των υδατικών πόρων για τις επόμενες γενιές.

Η Κυπριακή Δημοκρατία έχει ήδη μεταφέρει τις πρόνοιες της Ευρωπαϊκής Οδηγίας στην Εθνική Νομοθεσία, με τη θέσπιση του Περί Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων Νόμου του 2004 και βρίσκεται από καιρό στη φάση υλοποίησής τους.

Βασικός άξονας εφαρμογής είναι η αρχή ότι «το νερό δεν είναι εμπορικό προϊόν αλλά αποτελεί κληρονομιά που προορίζεται και για τις επόμενες γενιές και πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει κατάλληλης διαχείρισης». Παράλληλα όμως γίνεται αποδεκτό ότι το νερό είναι «κοινωνικό και οικονομικό αγαθό» και κατ'επέκταση έχει οικονομική αξία σε όλες τις ανταγωνιστικές του χρήσεις. Θα πρέπει λοιπόν να κατανέμεται και να χρησιμοποιείται με τρόπο που να μεγιστοποιεί το καθαρό όφελος από τη χρήση του.

Γι' αυτό, επιβάλλεται η χρήση οικονομικών μέτρων που θα ενεργούν σαν κίνητρο για αποτελεσματική και βιώσιμη χρήση του νερού. Από τα μέτρα αυτά, το βασικότερο είναι η εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών τιμολόγησης, οι οποίες θα είναι αρκετά πειστικές προς τους πολίτες ώστε να χρησιμοποιούν το νερό με σύνεση, στοχεύοντας στην μέγιστη απόδοση από τη χρήση του και προσέχοντας το τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά.

Ύψος των τελών χρήσης νερού

Πόσο όμως θα πρέπει να πληρώνουμε για το νερό που χρησιμοποιούμε; Η Οδηγία είναι σαφής ως προς το ύψος των τιμών. Τα τέλη θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε οι διάφορες χρήσεις να συμβάλλουν επαρκώς στην ανάκτηση του κόστους των υπηρεσιών νερού.

Διευκρινίζει ότι το κόστος αυτό δεν αποτελείται μόνο από τις αναγκαίες χρηματοοικονομικές δαπάνες (π.χ. για την κατασκευή και λειτουργία των έργων υποδομής) αλλά επιπλέον από το κόστος που προκαλείται στο περιβάλλον λόγω της εξάντλησης ή της ρύπανσης του νερού. Επιπρόσθετα, η Οδηγία προχωρά ένα βήμα παραπέρα, προσδίδοντας αξία στη διατήρηση του φυσικού πόρου και απαιτώντας όπως, στο συνολικό κόστος του νερού, συνυπολογίζεται και η ζημιά από την εξάντληση του, παράγοντας που μας παρακινεί να νοιαζόμαστε για το νερό που στερούμε από τους άλλους και για την ανάγκη που προκαλούμε για χρήση νέων υπαλλακτικών πηγών.

Ποιος πληρώνει;

Η Οδηγία είναι επίσης σαφής ως προς το ποιος πληρώνει. Οι διάφορες χρήσεις νερού, διαχωρισμένες τουλάχιστον σε νοικοκυριά, γεωργία και βιομηχανία, καλούνται να πληρώνουν τέτοια τέλη ώστε να συμβάλλουν ικανοποιητικά στην ανάκτηση του κόστους που τους αναλογεί, ικανοποιώντας έτσι την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» ή «ο χρήστης πληρώνει».

Παράλληλα γίνεται μια σημαντική διευκρίνιση. Με πρόθεση να μην αδικηθούν οι λιγότερο ευνοημένες περιοχές και επειδή το νερό έχει αποφασιστική σημασία για τη δημόσια υγεία, αναφέρεται σαφώς ότι μπορούν να προβλεφθούν εξαιρέσεις, ώστε οι βασικές υπηρεσίες νερού να παρέχονται σε ανεκτή τιμή. Δηλαδή, τα τέλη νερού θα πρέπει να είναι ανεκτά για όλους τους πολίτες και να καθορίζονται μέσα από διαφάνεια και συνεργασία, συνεκτιμώντας τα κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά αποτελέσματα από την εφαρμογή τους, όπως επίσης και τις γεωγραφικές και κλιματολογικές συνθήκες του τόπου.

Παρόλα αυτά, τονίζεται ρητά ότι με την υιοθέτηση οποιωνδήποτε εξαιρέσεων, δεν επιτρέπεται να παραμερίζεται ο ρόλος της τιμολόγησης, ο οποίος πρέπει να είναι παρακινητικός, με στόχο τη συνετή και αποτελεσματική χρήση, τον περιορισμό της σπατάλης και την προστασία της ποιότητας του νερού.

Το κοινό

Η εφαρμογή της Οδηγίας δεν αποτελεί αποκλειστική ευθύνη των Κυβερνήσεων και των Κοινοβουλίων των Κρατών Μελών. Εδώ τίθεται σαφής η ανάγκη για συμμετοχή του κοινού στην όλη διαδικασία, ώστε το αποτέλεσμα να παραχθεί μέσα από επικοινωνιακό διάλογο, με διαφάνεια και με τρόπο που να κάνει σε όλους ξεκάθαρο ποιος χρησιμοποιεί το νερό, ποιος πληρώνει για την εξασφάλιση του, ποιος προκαλεί μόλυνση και ποιος πληρώνει για τις συνέπειες. Έτσι οι πιθανότητες επιτυχίας του μέτρου θα είναι πολλαπλές, επιτυγχάνοντας να δώσουν το σωστό μήνυμα και το κίνητρο για προστασία των υδατικών πόρων.

Δράσεις για εφαρμογή στην Κύπρο

Έχοντας πρώτιστα ηθική αλλά και νομική υποχρέωση να εφαρμόσουμε τις πιο πάνω αρχές, θα πρέπει και στην Κύπρο να αναθεωρήσουμε τη σημερινή τιμολογιακή πολιτική για το νερό, αποδίδοντας του την αξία που πρέπει, η οποία θα μας ωθεί κάθε στιγμή στην ανάγκη για προστασία του.

Με στόχο την εφαρμογή των πιο πάνω δεσμεύσεων, το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων προχωρά ήδη στη μελέτη της νέας τιμολογιακής πολιτικής, η οποία, με βάση το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης της Οδηγίας, θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τον Δεκέμβριο του 2009, ενώ τα αποτελέσματα της θα πρέπει να έχουν εφαρμοστεί και στην πράξη μέχρι τον Δεκέμβριο του 2010.

Οι εργασίες για τη μελέτη αυτή έχουν αρχίσει, με την εξασφάλιση των αναγκαίων συμβουλευτικών υπηρεσιών στους τομείς της πληροφορικής, των οικονομικών και του περιβάλλοντος. Ημερομηνία έναρξης των εργασιών ήταν η 6η Μαρτίου 2008 και η συνολική διάρκεια τους θα είναι 18 μήνες. Οι δύο κύριοι Στόχοι της μελέτης είναι:

- α) Στόχος 1: Συλλογή και μηχανογράφηση των απαραίτητων πληροφοριών (οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά δεδομένα), καθώς και ανάπτυξη του κατάλληλου λογισμικού για αξιολόγηση και αξιοποίηση των πληροφοριών αυτών.
- β) Στόχος 2: Πρόκειται για το τελικό ζητούμενο της μελέτης, κατά το οποίο θα υπολογιστεί το πραγματικό κόστος των υπηρεσιών νερού, θα μελετηθούν οι μηχανισμοί ανάκτησης του κόστους και θα καθοριστούν οι κατάλληλες πολιτικές τιμολόγησης. Αναλυτικότερα, η εργασία αυτή περιλαμβάνει:
 - την οικονομική ανάλυση της χρήσης νερού στην Κύπρο, σε σχέση με την τιμολογιακή πολιτική που θα πρέπει να εφαρμοστεί,
 - τον υπολογισμό του συνολικού κόστους των υπηρεσιών νερού σύμφωνα με τις πρόνοιες της Οδηγίας (χρηματοοικονομικό, περιβαλλοντικό και κόστος του φυσικού πόρου),
 - τη μελέτη των μηχανισμών ανάκτησης του κόστους, ώστε τα τέλη που θα εφαρμοστούν να είναι αποτελεσματικά ως προς τους στόχους που έχουν τεθεί,
 - τη μελέτη των πιθανών εξαιρέσεων, με τη συνεκτίμηση των κοινωνικοοικονομικών, κλιματολογικών και γεωγραφικών συνθηκών του τόπου,
 - τη μελέτη του θεσμικού πλαισίου που θα διέπει την τιμολογιακή πολιτική, με βάση την ισχύουσα Νομοθεσία

Τα αποτελέσματα της μελέτης θα χρησιμοποιηθούν για τη διαμόρφωση των αναγκαίων εισηγήσεων προς την Αρμόδια Αρχή, που είναι ο Υπουργός Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος, ώστε να ληφθούν οι σχετικές πολιτικές αποφάσεις για εφαρμογή τους.

Για την επιτυχή ολοκλήρωση του έργου θα δημιουργηθεί ένα άμεσο κανάλι επικοινωνίας με τους φορείς-προμηθευτές νερού, καθώς και με τα οργανωμένα σύνολα που αντιπροσωπεύουν τους διάφορους χρήστες νερού, με σκοπό την παροχή πληροφοριών, τη συνεργασία, την ανταλλαγή απόψεων και γενικά τη διαβούλευση επί του θέματος, το οποίο βέβαια ενδιαφέρει όλους.

Το σημαντικότερο όμως είναι, ο κάθε ένας από εμάς, να αντιμετωπίσει το ζήτημα με κατανόηση και να ανταποκριθεί με θετικό πνεύμα ώστε να καταφέρουμε να παραδώσουμε το σημαντικότερο αγαθό για επιβίωση και ανάπτυξη και στα παιδιά μας. Χωρίς αμφιβολία, το νερό παραμένει πάντοτε ένας θησαυρός με ανεκτίμητη αξία και η διαφύλαξη του κοστίζει. Το κόστος αυτό είναι υπόθεση όλων και θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε από κοινού.